

Merre tovább, kamarák?

Nincs versenyképes gazdaság versenyképes szakképzés nélkül – szól a markáns megállapítás. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara a 2005. és 2012. közötti időszakra szóló középtávú szakképzési stratégiájában a következőképpen fogalmazta meg küldetését: „A munkaerőpiac, a vállalkozások mindenkori igényeit és az egyén karrierlehetőségeit egész életen át biztosító szolgáltatás-centrikus, felhasználóbarát szakképzési rendszer kialakítása”. A fenti gondolatok lényegében választ adnak a címben megfogalmazott kérdésre, arra, hogy mit is akarnak a kamarák.

Ha nagyon le akarjuk egyszerűsíteni a kérdést, akkor úgy is fogalmazhatnánk, hogy a magyar szakképzés fejlesztésének egyik sarkalatos pontja az, hogy legyen elegendő mennyiségű és minőségű szakmunkás-utánpótlás a Nemzeti Fejlesztési Terv II. infrastrukturális beruházásainak megvalósítására, hiszen szakértői becslések szerint előreláthatólag 300–350 ezer szakképzett munkaerőt fognak indukálni ezek a fejlesztések. Ha nem lesz elegendő építőipari, gépipari, fémipari szakmunkás akkor nem tudnak elkészülni az út-, vasút- és közműfejlesztések, felújítások, vagy hogy saját szakterületünknel maradjak, nem készülnek el időben és megfelelő minőségben a tervezett 30–35 TISZK-komplexum csúcstechnológiával felszerelt központi képzőhelyei. Az NFT II. időszakában több mint 8 ezermilliárd Ft kerül felhasználásra, amelynek nagyobb része infrastruktúrához kapcsolódó fejlesztés lesz.

Krónikus szakmunkáshiány – diplomás munkanélküliek

Szembe kell néznünk a valós helyzettel, hogy a kereskedelmi és iparkamarák is megtalálják helyüket, szerepüket a magyar szakképzés modernizációjában. Az elmúlt 15 év tendenciáit elemezve igen drasztikus kép rajzolódik ki a szakképzés jelenlegi állapotáról. A szakiskolai tanulók száma ezen időszak alatt a felére csökkent, miközben a felsőoktatási „papírgyárak” közel négyszer annyi hallgatót bocsátottak ki a ciklus végére. Az egyik oldalon területileg és szakmánként differenciált mértékben, hovatovább krónikussá váló szakmunkáshiány, a másik oldalon egyre aggasztóbb méreteket öltő diplomás munkanélküliség. Joggal tehető fel a kérdés, hogy hova tűntek a fiatal szakmunkás utánpótlás bázisát jelentő szakiskolai tanulók? A választ a szakközépiskolai tanulók számának expanziója adja meg, hiszen arányuk ezen időszak alatt

31%-ról 48%-ra növekedett. Önmagában véve ez pozitív tendencia is lehetne, de tudjuk jól, hogy az itt tanulók döntő többsége a végzést követően az egyetemi-főiskolai képzést választja. Összegezve véleményem szerint a magyar szakképzés legsúlyosabb kihívását jelenti, hogy jelenleg a 18/19 éves korosztálynak csak 20%-a szerez szakiskolai végzettséget (upper secondary), szemben az élen járó szakképzési rendszerrel rendelkező országokban, ahol ez az arány 25–30% között mozog.

Szakképzés – a vonzerő növelése

Nem véletlen tehát, hogy a szakképzés, a fizikai szakmák társadalmi leértékelődésének megállítása, másképpen fogalmazva a szakképzés vonzerejének növelése, és a munka világába történő átmenet segítése került a szakiskolai program és a nemzeti fejlesztési terv prioritásainak fókuszába. Ezek a kiindulópontok, mérföldkövek jelölik ki az MKIK törekvéseit a szakképzés modernizációjában, a kamarai szakképzési feladatok ellátásában. A felnőttképzés területén pedig különösen az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők, valamint a KKV-k és alkalmazottaik körében kiemelt stratégiai prioritás a képzési hajlandóság növelése, illetve ehhez egy komplex ösztönző, támogató-szolgáltató hálózat kiépítése.

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara a munkaadói érdekképviseleti és szakmai szervezetekkel együttműködve kezdeményezni szeretné, hogy a magyar szakképzés, felnőttképzés megújítása komoly társadalmi támogatottságot élvezzen. Ez pedig csak tényleges együttműködéssel, programok, közös projektek révén valósulhat meg, hiszen a „munkaterápiát” tartjuk a leghatékonyabb együttműködési formának. Ezért az MKIK kezdeményezte a Szociális és Munkaügyi Minisztériumnál, hogy tovább nö-

vekedjen a kamarák szerepvállalása és felelőssége a szakképzési feladatok ellátásában. Ehhez jó lehetőséget és esélyt kínál a szakképzés integrált irányításának kialakítása, illetve azok a jogszabályi előkészítő munkálatok, amelyek a szakképzési rendszer munkaerő-piaci orientáltságának erősítését szolgálják. Ezek sorában kiemelt figyelmet kell, hogy kapjon a sikertörténetnek számító tanulószerveződés intézményrendszerének további kiszélesítése. Úgy is aposztrofálhatnánk, hogy tanulószerveződéssel a munka világába történő átmenetet kívánjuk elősegíteni.

Megújítási törekvések

Vázlatosan összefoglalva az MKIK legfontosabb törekvéseit a szakképzés megújításában az alábbiakban lehet megfogalmazni:

Aktív kamarai szerepvállalás

Az NFT II. élethosszig tartó tanuláshoz kapcsolódó programjaiban aktív kamarai szerepvállalás. Ezek sorában meg kell említeni a gazdaság közvetlen és érdemi szerepvállalását a 30–35 TISZK megalakításában. Meg kell oldani, hogy a gazdaságot reprezentáló szervezetek tényleges szereplőivé váljanak a TISZK-kek működtetésének, abból a célból, hogy az iskolatársulások tényleges integrációt valósítsanak meg, és működésük során korszerű szolgáltató tevékenységet nyújtsanak a térség gazdasága mennyiségi és minőségi szakmunkásigényének kielégítése céljából. Ehhez, megítélésem szerint, a gazdaság szereplői nem játszhatnak statisztaszerepet, formális, puha jogosítványokkal felruházva, hanem „tulajdonosai”, és ennek révén felelős szereplői akarnak lenni a szakképzés egész struktúráját gyökeresen átalakító reformnak. A magyar szakképzés legnagyobb horderejű átalakítását fogja jelenteni az egész országot behálózó TISZK-rendszer, hiszen mintegy 100 milliárd Ft összegű, komplex fejlesztés fog megvalósulni, nagyságrenddel nagyobb, mint a szakközépiskolákat érintő világbanki program. A magyar önrészt a gazdálkodók befizetéséből képződő szakképzési alap fogja finanszírozni, ezért sem mindegy, hogy a 17 milliárd Ft beruházással elindult 16 TISZK-társulás „gyermekbetegségei” ne köszönjenek vissza az új hétéves fejlesztési periódusban.

Vizsga- és kompetenciaközpontok

A szakképzés eredményességének és hatékonyságának növelése érdekében, szintén az NFT II. programja keretében, képzőktől független vizsga- és kompetenciaközpontok kialakítására kerül sor. A vizsgázók teljesítményének értékelésében és mérésében kitüntetett szerepet szeretnénk biztosítani a felhasználói szféra által delegált képviselőknek, ezért kezdeményezzük, hogy a vizsgaelnöki rendszer működtetését a kamarai hálózat lássa el a szociális partnerekkel együttműködve. Ennek előkészítését segítené elő, ha a kamara az átadott 16 szakmában már 2007. január 1-jétől átvonná a rendszer működtetését. Joggal tehető fel a kérdés, hogy mennyivel lesz „szebb és boldogabb világ”, ha a kimeneti szabályozásban a gazdaság által reprezentált szakemberek mondják ki a „végső szót”. Véleményünk szerint ezzel kerül helyére a dolog, hiszen a képzők dominanciája nem volt EU-konform gyakorlat a vizsgáztatás rendszerében. Igen is a felhasználói szféra szakemberei mondják meg, hogy a vizsgázó kompetenciái elegendőek-e ahhoz, hogy a szakmunkásjelölt belépessen a munkaerőpiacra.

A felnőttképzés megújítása

A harmadik témakör a felnőttképzés megújításában történő kezdeményezőbb kamarai szerepvállalás. A legnagyobb elmaradás ezen a területen érzékelhető, ugyanakkor a kihívások leginkább itt jelentkeznek sürgető igényekkel. Ha a képzési hajlandóságot tekintjük a vállalati körben, akkor az európai sereghajtó országok között vagyunk, de ha a KKV-k alkalmazottjait vizsgáljuk, akkor a képzésben történő részvételük még ennél is rosszabb. Pedig Magyarország számára egyetlen kitörési pontként, az ír fejlesztési modell sikeres példája alapján, a munkaerő humán kapacitásának fejlesztése állhat. Ehhez véleményünk szerint a felnőttképzési rendszert hozzá kell igazítani a KKV-k tényleges szükségleteihez, mert csak ennek révén lehet a képzési hajlandóságukat növelni. Az MKIK 4000 gazdálkodó körében végzett felmérésének eredményei azt mutatták, hogy a gazdálkodók és különösen a KKV-k, döntően a versenyképességüket direkt módon szolgáló, rövidciklusú (30–60 órás), konkrét gyakorlati kompetenciákat fejlesztő tréning-

geket, képzéseket részesítik előnyben. Ugyanakkor a képzési piacon nem áll rendelkezésre e jogos igényeket kielégítő, úgynevezett rövidciklusú képzésekre épülő „felnőttképzési jegyzék”.

Le kell számolnunk azzal az illúzióval, hogy az új OKJ majd kielégíti ezeket a speciális igényeket. Az MKIK ezért kezdeményezi, hogy induljon el egy szellemi munka, amelynek révén körvonalazódik egy olyan modell, amely egy rövidciklusú képzésekre épülő rendszer megalkotására irányul.

A német és osztrák példák jó gyakorlatára építve nem feltétlenül kell ennek a jegyzéknek államilag elismertnek lenni, mivel annak értékét majd a képzésben résztvevő KKV-k fogják visszaigazolni. Az MKIK a ROP 3.4.1 program keretében mártöbb mint 5000 fő részére készített elő kimondottan vállalati igényekre épülő képzéseket, amelyek döntő többsége a fent említett rövidciklusú képzések körébe tartozik. A puding próbája azt mutatja, hogy ha ilyen kört sikerült megmozgatni, akkor komolyan el kell kezdeni a rendszer felépítését.

Átalakítás előtt

Nagyhorderejű átalakítások előtt áll a magyar szakképzési és felnőttképzési rendszer. Most nagyon fontos, hogy a valós igényekre, szükségletekre, az egész rendszer átalakítására hatással lévő prioritásokra koncentráljunk, és erre fordítsuk az NFT II. keretében rendelkezésre álló hazai és európai állampolgárok több ezermilliárdos adóforintjait. Véleményem szerint a kulcskérdés, hogy a versenyképes pályára álló magyar gazdaság megkapja-e a fejlődéséhez nélkülözhetetlen szakképzett munkaerőt, vagy sem. Ugyan is a tudásalapú társadalom megvalósításához nem árt megjegyezni, hogy az nem képzelhető el elegendő számú felkészült szakmunkás nélkül. Jó lenne már végre látni azt a szakmunkásletpálya-modellt megvalósulni látni Magyarországon, amit a Lajtán túl, már a középosztály sorába felemelkedett tehetséges szakmunkások derékhada jelenti. Ez hát a munkánk, és nem is kevés.

Dr. Szilágyi János
képzési igazgató, MKIK